

Las Squadras

Informaziuns generalas e messadi tier la radunonza communal dils 11 da matg 2009

Messadi per la radunonza communal dils 11-05-2009

allas 20.00 uras en casa da scola a Rabius

La suprastonza communal suttametta a Vus las suandontas fatschentas

1. Avertura e beinvegni
2. Elecziun da 2 dumbravuschs
3. Approbaziun dil protocol dalla davosa radunonza communal dils 09-12-2008
4. Tractaziun ed approbaziun dalla revisiun dalla constituziun communal
5. Tractaziun ed approbaziun dil project "la valischa" a Rabius e concessiun d'in credit da frs. 300'000 persuerter
6. Decisiun davart la cumpra dalla parcella nr. 262 a Rabius e concessiun d'in credit da frs. 82'000 persuerter
7. Tractaziun ed approbaziun dalla revisiun dil reglament davart beins e dretgs immobiliars
8. Concessiun d'in dretg da baghegiar sin la parcella nr. 262 alla societad "la valischa sa"
9. Orientaziuns
10. Varia

Tractanda 3: Protocol

Dil protocol dalla radunonza communal dils 09-12-2008 sa vegnir priu investa sin canzlia communal duront las uras da spurtegl. Avon radunonza ei il protocol ultra da quei exponius per investa. Il protocol sa era vegnir abonnaus per la summa da frs. 25.00 per onn tier l'administraziun communal.

Tractanda 4: Tractaziun ed approbaziun dalla revisiun dalla constituziun communal

Ils 15 da fevrer 1998 han votantas e vontants da Sumvitg approbau la revisiun totala dalla constituziun communal che datava digl onn 1992. La refuorma principala dalla revisiun da lu ei bein stau la dissoluziun dil cussegl da vischnaunca. Ella retrospectiva sa quella decisiun, che era la vischnaunca da Medel ha giu priu paucs onns pli tard, vegnir valetada sco fetg positiva. Sche nus da Sumvitg mirein empauet sur nossas scheinas ora e dein in'egliada silla lavur dils cussegls da vischnaunca dalla Cadi, sche vegnan pil pli las carplinas che quels han giu cullas suprastonzas communalas endament e meins la lavur visiunaria ni engaschada ch'ins astgass spetgar dad in parlament communal. Probabel mussass in'analisa objectiva, sco quei ch'ins ha giu fatg a Sumvitg avon la revisiun dalla constituziun, era ellas visch-

nauncas che han aunc adina lur parlament il medem magher ni forsa schizun aunc in mender rendiment.

Era las ulteriuras midadas dalla constituziun, sco per exempel la posiziun dalla cumissiun da baghegiar sco istanza da baghegiar, ein en general secumprovas. Tuttina semuossa suenter entgins onns ina certa necessitad da puspei dar in'egliada critica sin nosa constituziun. Midadas tier la legislaziun cantunala ni era communal, la revisiun da certas incumbensas e cumpetenzas, la correctura da singulas stipulaziuns e buca il davos era la necessitad da precisar certs artechels che han procurau per differenzas d'interpretaziun ein raschuns avunda da reveder nosa constituziun.

La suprastonza communal ha elaborau ina proposta corrispondenta per la revisiun dalla constituziun, sebasond silla constituziun vertenta e sillas constituziuns dallas vischnauncas da Tujetsch e da Mustér che ein vegnidas revedidas el decuors dils onns 2007 e 2008.

Il sboz dalla constituziun revedida cun tuttas indicaziuns sur da midadas ed amplificaziuns sa vegnir retratgs sin canzlia communal ni cargaus giu digl internet sut www.sumvitg.ch.

Il sboz cullas midadas previdas ei era vegnius tarmess agl uffeci da vischnauncas per ina controlla che duei sclarir, schebein il sboz cunterfa buca alla legislaziun cantunala. Tenor pareri dil responsabel giurist digl uffeci ei la revisiun previda conforma al dretg surordinau e sa aschia vegnir presentada alla radunonza communal per decisiun.

Tenor art. 25 dalla constituziun communal vertenta sto scadin revisiun dalla constituziun vegnir approbada a caschun d'ina votaziun all'urna. Quella duei haver liug ils 7 da zercladur 2009.

Tier la tractaziun dalla fatschenta duront la radunonza communal vegnan tuttas midadas previdas presentadas en detagl. En "Las Squadras" vegnan sulettamein las midadas essenzialas presentadas.

I. Determinaziuns generalas

Art. 3 Incumbensas

alineas 3 e 4 niev

³ Tier las incumbensas dalla vischnaunca appartegnan cun resalva dil dretg federal e cantunal en special las suandontas partiziuns administrativas:

- l'administraziun generala;
- la segirtad publica (polizia communal, fatgs da pumpiers, protecziun civila);
- la scolaziun e formaziun;
- la cultura ed il temps liber;
- la sanadad publica;
- il beinstar social;
- il traffic (ils fatgs da vias e da construcziun);
- igl ambient e la planificaziun territoriala (planisaziun locala, provediment d'aua, allontanament dallas auas piarsas, dismissa da rumien, fatgs da santeri, protecziun digl ambient);
- l'economia publica (agricultura, selvicultura, provediment cun forza electrica, turissem);
- las finanzas e las taglias.

⁴ La vischnaunca sa realisar incumbensas en cuminonza cun outras vischnauncas ni delegar l'execuziun da certas incumbensas a corporaziuns, instituziuns, fundaziuns dil dretg public ni privat sco era a personas giuridicas e naturalas.

Art. 4 Lungatg official

alineas 2 niev

¹ Il lungatg official dalla vischnaunca ei il romontsch sursilvan. En cass specialas sa vegnir fatg excepziuns.

² L'applicaziun dil lungatg official vegn reglada en ina lescha corrispundenta.

II. Dretgs ed obligaziuns

Art. 7 Dretg da votar

Dretg da votar en fatgs communal han las personas che ein hablas da votar e che ein domiciliadas en vischnaunca.

Dretg da votar en fatgs communal han

- burgheis svizzers culla habilitad da votar che ein domiciliats en vischnaunca,
- personas digl exteriur culla habilitad da votar, che possedan la lubientscha da domicil (lubientscha da domicil C) e che viven il minimum duront 10 onns senza interrupziun en vischnaunca,

Art. 9 Incompatibladad d'uffeci

alineas 1 e 2 niev

[†] Per parents e quinais en lingia directa, consorts e fargliuns sco era per officials communal vala l'incompatibladad d'uffeci.

¹ Parents e quinaus en lingia directa, fargliuns, consorts e personas che vivan en in partenadi registrau ni che meinan facticamein ina communad da veta astgan buca appartener el medem temps alla medema autoritad communal.

² Vegnan pliras personas elegidas, ch'astgan buca appartener alla medema autoritad, decida il pli dallas vuschs obtenidas davart l'exclusiun. Tier il medem diember da vuschs decida la sort, igl official reeligi ha denton la preferenza.

Art. 10 Votaziuns ed elecziuns

niev artechel

¹ Votaziuns ed elecziuns han liug all'urna ni sin radunonza communal entras tscherna ni scrutini.

² La procedura leutier ei fixada ella lescha da votaziuns ed elecziuns dalla vischnaunca da Sumvitg.

³ Per votaziuns ed elecziuns federalas e cantunalas valan las disposiziuns corrispundentas dalla confederaziun e dil cantun.

Art. 11 Perioda d'uffeci e limitaziun dil temps d'uffeci

midadas tier alineas 1, 2 e 4

[†] Ina perioda d'uffeci cuoza mintgamai 3 onns.

Perioda d'uffeci

¹ Tuttas autoritads e cumissiuns permanentas vegnan elegidas per ina perioda da 3 onns. Il surdar ed il surprender ils uffecis e las funcziuns per ina perioda succeda mintgamai igl 1. da fenadur. Igl official partent ei responsabels ch'igl uffeci vegni surdaus a siu successur a moda regulara.

Limitaziun dil temps d'uffeci

² Pil president communal, pils geraus, pils commembers ed pil supplement dalla cumissiun da quen e gestiun, pils commembers dil cussegl da scola e dalla cumissiun da baghegiar ei il temps d'uffeci nuninterruts limitaus a 12 onns ni 4 periodas d'uffeci. Pils ulteriurs uffecis communal, nua che negina limitaziun dil temps d'uffeci ei prescetta el dretg communal, ei il temps d'uffeci buca limitaus.

⁴ Ei exista buca sforz d'uffeci. pil president communal, pils geraus, per la cumissiun da quen e gestiun, pil cussegl da scola e per la cumissiun da baghegiar.

Art. 12 Elecziuns complementaras

niev artechel

Abdichescha ni banduna in official communal duront la perioda d'uffeci siu post ni ei el impediud d'exequir sia funcziun, vegn ei eligiu in successur, aschilunsch che la proxima elecziun ordinaria ha buca liug enteifer 6 meins. La suprastanza communal ordeina enteifer 1 meins in'elecziun supplementara pil rest dalla perioda d'uffeci.

Art. 13 Recusaziun

alineas 2 e 3 niev

In commember d'ina autoritad communal u dalla radunonza communal sto prender stgisa e s'absentar tier tractaziuns e votaziuns sur da fatgs vid ils quals el ei interessaus directamein e persunalmein.

¹ Commembers d'ina autoritad communal ni d'ina cumissiun communal ston prender stgisa tier la tractaziun e la votaziun sur da fatgs che pertuccan lur agens interess persunals e quels da lur parents ni da lur quinonza, sco era d'in partenari registrau tenor art. 9.

² In representant giuridic d'in fatg che vegn tractaus dall'autoritad sto medemamein prender stgisa.

³ L'autoritad en damonda decida en absenza dils interessai, schebein raschuns da recusaziun existan.

Art. 23 Responsabladad e discreziun *alineas 1 e 2 niev*

¹ Las autoritads, ils funcziunaris ed emploiai dalla vischnaunca ein responsabels per donns ch'els caschunan a tala entras violaziun ni tralashada intenziunada ni per greva negligientscha da lur obligaziun d'uffeci ni da survetsch.

² La vischnaunca ei responsabla per donns che vegnan caschunai a tiarzas personas muort violaziun ni tralashada intenziunada, per greva ni leva negligientscha dall'obligaziun d'uffeci ni da survetsch da sias autoritads, ses funcziunaris ed emploiai.

³ La responsabladad sedrezza ultra da quei s'enter la lescha cantunala da responsabladad.

¹ Ils commembers dallas autoritads communalas ein responsabels per donns ch'els caschunan enten exequir lur funcziuns ufficalas alla vischnaunca ni a tiarzas personas e quei conform alla lescha cantunala davart la responsabladad dallas autoritads e dils emploiai.

² Ils commembers d'autoritads e cumissiuns sco era ils emploiai communalas ein obligai d'esser discrets en tuttas fatschentas d'uffeci.

III. Organisaaziun communal

Art. 33 Deliberaziun dallas tractandas *nova alineas 1*

¹ Da radunonza communal astga vegnir votau sulettamein

sur da tractandas ch'ei stadas publicadas e ch'ei vegnidas predeliberadas dalla suprastonza communal.

Art. 38 Cumpetenzas particularas *alineas cun midadas*

¹ Alla suprastonza communal cumpetan particularmein:

...

- i) il menar process e la stipulaziun d'entelgientschas e cumpromiss, decider davart menar process e recuors, conceder plenipotenzas per la representaziun dalla vischnaunca en caussas da dretg e serrar giu contracts da pacificaziun e cunvegientschas;
- j) decider davart recuors encunter ordinaziuns dall'administraziun communal e da sias partiziuns, aschinavon che buca instanzas specialas da recuors ein cumpetentas leutier,
- k) l'approbaziun da projects da construcziun,
- l) la surdada da lavurs, d'incaricas e furniziuns en rama dallas cumpetenzas finanzialas, respectiv dil preventiv e dils conclus dalla radunonza communal, respectiv all'urna, sco era la deliberaziun da credits concedi, tenor submitsiun,
- n) redegger ils messadis per la votaziun all'urna,
- p) la creaziun da plazzas novas,
- q) la recepciun da burgheis novs,
- r) midadas da natira subordinada e transferiment da concessiuns en connex cull'utilisaziun dallas auas.

² La suprastonza communal decida ensemen cun la cumissiun da quen e gestiun sur dalla creaziun da novas plazzas e uffeci cumplein ni parzial.

Art. 39 Cumpetenzas electoralas *alineas cun midadas*

¹ Dalla suprastonza communal vegnan elegi:

- b) Il persunal communal cun excepziun dil canzlist, dils scolasts e dallas mussadras da scoletta,
- c) il meina scola ensemen cun il cussegl da scola,

² La suprastonza communal elegia ensemen cun la cumissiun da quen e gestiun il canzlist communal.

Art. 40 Cumpetenzas finanzialas *alineas cun midadas*

¹ La suprastonza communal sa decider en atgna cumpetenza davart expensas extraordinarias ed urgentas entochen frs. 70'000.– 50'000.– e davart expensas annualas regularas entochen frs. 20'000.– 10'000.–, che ein buca previdas el preventiv.

⁶ Ella sa el rom da sia activitad administrativa procurar pils credits bancars necessaris per ademplir las obligaziuns finanzialas.

⁷ Ad ella cumpetan disposiziuns funsilas (p.ex. acquist, vendita, scumiada da maun, impegnaziun ed affittaziun d'immobilias), sco era concessiun e cassaziun da servituts e grevezias funsilas da natira sutordinada, che survargan buca la valeta da contract da frs. 50'000.– 10'000.– ni ina surfatscha maximala da 20'000 m² 10'000 m². En ina corrispondenta lescha reglament sa la suprastonza communal plinavon vegnir declarada cumpetenta da prender mesiras per promover la politica funsila e dil terren da baghegiar communal.

Art. 46 Cumposiziun

alineia cun midada

¹ La cumissiun da quen e gestiun secumpona da 3 commembers. ed 1 suppleant.

Art. 47 Competenza da decider

alineia cun midada

¹ La cumissiun da quen e gestiun ei cumpetenta da decider, sche silmeins dus commembers ein presents. ~~sch'ella ei cumpleta.~~

Art. 51 Cumposiziun

¹ Il cussegl da scola secumpona da 5 commembers.

² Il commember da suprastanza incumbensaus cul scolareser ei ex officio commember dil cussegl da scola. ~~pren part dalas sedutas cun vusch consultativa.~~

³ Personas d'instrucziun dallas scolas communalas astgan buca appartener al cussegl da scola.

⁴ Il cussegl da scola seconstituescha sez.

Art. 55 Cumposiziun

¹ La cumissiun da baghegiar secumpona da 5 commembers.

² Il commember da suprastanza incumbensaus cul departament da baghegiar ei ex officio commember dalla cumissiun da baghegiar. ~~pren part dallas sedutas cun vusch consultativa.~~

³ La cumissiun da baghegiar seconstituescha sez.

IV. Partiziuns administrativas

Art. 64 Provediment social

midada tier alineia 2

² La cumissiun pil provediment social secumpona da 3 commembers, dil president communal, dil gerau incumbensau culs fatgs socials e dil canzlist communal. ~~Ad ella appartegn in commember dalla suprastanza communal.~~

V. Finanzas

Art. 74 Taxas

midadas tier alineia 1

¹ La vischnaunca sa pretender taxas ~~da diever~~ da personas che utiliseschan ovras, interpresas, stabiliments ed indrezs ch'ella ha eregiu ed administrescha. ~~Prestaziuns particularas~~ Quellas prestaziuns ein da finanziar cun ~~aschilunsch che pusseivel ed imputabel~~ sur taxas causalas tenor il principi da caschunader. Las taxas vegnan fixadas tenor la legislaziun ils reglaments communalas.

VI. Fatgs da baselgia

Art. 78 Pleiv ed organizaziun

~~Ils dretgs dalla pleiv ein garanti conform la constituziun cantunala dil cantun Grischun. Las pleivs administreschan lur facultad independentamein. Ellas s'organiseschan sezzas.~~

Il sulet artechel dalla part "Fatgs da baselgia" duei vegnir strihaus, demai che las pleivs e lur organizaziun cun statutas e

dretg surordinau ein diltuttafatg independentas dalla vischnaunca politica.

VII. Determinaziuns finalas

Art. 80 Abrogaziun

nova alineia 2

¹ Questa constituziun remplazza la constituziun ~~dils 26 da schaner 1992~~ digl 1. da fenadur 1998.

² Cun l'entrada en vigur da questa constituziun vegnan tuttas stipulaziuns en leschas, reglaments ed ordinaziuns dalla vischnaunca, che s'opponan a quella, aboli.

Proposta

La suprastanza communal propona alla radunonza communal d'approbar la revisiun dalla constituziun communal per mauns dalla votaziun all'urna.

Tractanda 5: Tractaziun ed approbaziun dil project "la valischa" a Rabius e concessiun d'in credit da frs. 300'000 persuerter

Avon rodund 40 onns ei il "Camp turistic" a Rabius vegnius baghegius ed ha funcziunau duront biars onns sco camp da vacanzas. Numerus hosps han duront quels onns visitau nossa vischnaunca e nossa regiun ed han purtau beinvegnidas entradas a Sumvitg Turissem sco era a beinenqual fatschenta.

Suenter tons onns da diever, nua ch'ins ha saviu far mo las pli necessarias investiziuns per renovaziuns e sanaziuns, ei igl entir baghetg en miserabel stan e corrispunda buca pli allas pretenziuns d'in center da vacanzas da quei gener. Per saver cuntinuar cul Camp turistic sco tochen dacheu, stuess quel vegnir sanaus totalmein, quei che pretendess fetg grondas investiziuns. La tscherca d'in cumprader ed aschia d'in niev partun, che havess fatg las necessarias investiziuns, ei stada adumbatten. Aschia ha la banca cantunala, che ei actualmein proprietaria dil schischom, decidiu da serrar il camp culla fin da fenadur digl onn vargau. L'intenziun fuss lu stada quella da far giu il baghetg e da vender la parcella che sesanfla ella zona dil vitg. Avon che dar il definitiv culp da mort al Camp turistic ei la banca cantunala denton aunc seviulta tier la vischnaunca culla damonda, schebein quella fussi prompta da prender giu il center da vacanzas a Rabius.

Per la vischnaunca da Sumvitg muntass la serrada dil Camp turistic ina considerabla sminuaziun dalla purschida turistica,

sco era ina sperdita da beinvegnidas entradas per beinenqual fatschenta.

La suprastonza communal ei stada dil meini ch'ei seigi d'interpretar tut il pusseivel per mantener il Camp turistic. Ella ha perquei elegiu ina cumissiun e dau a quella l'incumbensa d'elaborar pussevillas variantas, co il center da vacanzas a Rabius savess vegnir revitalisau e menaus vinavon. Da quella cumissiun che vegn presidiada da *gerau Willy Decurins* fan part *Alice Cajacob-Berther* che ha menau il camp turistic entochen sia serada e *president communal Walter Deplazes*. La cumissiun vegn cusseglada da *deputau Mathias Bundi, Zignau*.

Cuort suenter che la cumissiun ha entschiet cun sia lavur ei nies anteriur convischin da Surrein e commember dalla suprastonza dalla Regiun Surselva, *Martin Mathiuet* sevuilts tier la vischnaunca culla damonda, schebein quella havessi enzanua localitads da scolaziun per metter a disposiziun agl uffeci da scola media e scola professionala dil cantun Turitg.

Raschun per quei interess davart dil cantun Turitg per localitads da scolaziun el Grischun ei art. 27, al. 2 dalla lescha per las scolas medias dil cantun Turitg che di: *"Igl urari pil 10avel ed 11avel onn da scola duei preveder ina scolaziun fundamentala sur da nutriment e sanadad, cuschinar, menar in tenercasa, zambergiar e cuser e quei en fuorma dad in cuors d'internat da treis jamnas."* Ils cuors da treis jamnas per la scolaziun d'economia da casa eran vegni dissolvi igl onn 2004 en connex cullas mesiras da spargn dalla regenza turitgesa. Sin funament d'ina iniziativa dil pievel ha il parlament cantunal cun gronda maioritad puspei reactivau quels cuors igl onn 2007.

La cumissiun preparatoria da Sumvitg ha immediat preparau ina documentaziun sur dil Camp turistic cun integrar ils ulterius loghens da scolaziun pussevils en nossas casas da scola e presentau quei alla responsabla dil cantun Turitg per quei project che senumna *"economia da casa per las scolas medias"*. Gia a caschun dall'emprema viseta a Rabius ei l'euforia da saver schar vi il camp a Rabius, mo cun far las necessarias sananzions, spert stada svanida.

Ina cundiziun indispensabla pil project turitges ei che tut ils locals da cuors, la cuschina sco era las stanzas da durmir seigien en in baghetg. In detagliu program da spazi enumerescha tut ils locals ed ils indrezs necessaris per saver menar atras ils cuors previ. La cumissiun ha sinaquei incaricau il biro SPACIAL DESIGN cugl architect *Patrick Rothmund* da Trun cun in preproject. Vid ils cuosts da quei preproject ha la banca cantunala contribuui la generusa summa da 10'000 francs.

Las empremas lavurs digl architect han spert menau tier la conclusiun che la part suren, la part en lenn, dil baghetg existent sto vegnir fatga giu. Il plaunterren sa vegnir duvraus vinavon cun entginas midadas. Sin quel duei vegnir construui in baghetg niev cun 2 alzadas, per aschia saver dumignar sut tetg igl entir program da spazi. A caschun dall'emprema seduta dils 18 da november 2008 culla meinaproject, dunna *Anny Murpf-Zweifel*, a Turitg ein ils detagls per in niev center da scolaziun e vacanzas a Rabius vegni discutai, aschia ch'igl architect ha saviu elaborar in preproject. Quel ei vegnius surdaus alla meinaproject all'entschatta schaner 2009 per consultaziun. Cun caschun dalla

seduta dils 24 da fevrer 2009 a Glion ei il preproject vegnius presentaus als responsabls digl uffeci cantunal per la scola media e la scola professionala dil cantun Turitg ed ins ha saviu constatar leu ch'il preproject elaboraus da *Patrick Rothmund* cul num "la valischa" ademplescha tuttas pretensiuns dil program da spazi optimalmein.

Il num "la valischa" che ei vegnius elegius per quei center

da scolaziun e vacanzas duei far allusiun al fatg, ch'il center da scolaziun e vacanzas a Rabius ei in liug nua che glied giuvna empen enzatgei per la veta futura, metta pia quella ni tschella experientscha ella valischa dalla veta ni che ei semplamein cun sia valischa en vacanzas cheu tier nus.

Il program da spazi cumpeglia denter auter:

- el plaunterren:
 - ina cuschina 4-dubla che survescha era per la scolaziun da cuschinar,
 - ils magasins per rauba e victualias,
 - ina stanza da pausa pils scolars,
 - il scaldament cul magasin da pellets,
- ell'emprema alzada:
 - ina stanza da scola pli gronda culs indrezs da cuser (machinas da cuser etc.),
 - ina stanza da zambergiar,
 - ina cuschina da lavar culla maschina da lavar ed ils indrezs da schigentar,
 - combras pils menaders,
 - combras per scolaras e scolars cun max. 2-3 letgs,
 - stanza da pausa e biro pils menaders,
 - tualettas e duschas,
- ella secunda alzada:
 - combras per scolaras e scolars cun max. 2-3 letgs,
 - tualettas e duschas,
- contuorn dalla casa:
 - piazza da giug,
 - curtin da pumera,
 - iert da jarvas,
 - piazza da grillar,
 - pergola cun plaz da seser.

Las duas alzadas suren cun total 29 letgs ein partidas en aschia che giuvnas e giuvens habiteschan en differentas cumparts ed ein aschia empau per sesez. Quella partiziun en treis parts lubescha dad arver il center mo parzialmein. Ils letgs ein construui aschia ch'ins sa volver giu il letg suren, fermaus vid la preit, e far ordlunder in letg da cabina (Kajütenbett). Cun quei

sistem da letgs sa il diember da plaz vegnir augmentaus tenor basegns sin tochen 55 plazs.

Il preproject preveda ils suandonts cuosts pil center da scola-ziun e vacanzas "la valischa":

lavurs da preparaziun	frs.	30'000
baghetg	frs.	2'050'000
contuorn	frs.	50'000
cuosts accessoris	frs.	90'000
mobilier ed equipament	frs.	150'000
cuosts cuosts totals totals	frs.	2'370'000

Il prezi pil terren cul baghetg ella summa da 80'000 francs ei fetg favoreivels e documentescha igl interess che la banca cantunala ha sezza vid la realisaziun da quei project a Rabius. Pér sunter las contractivas definitivas pertuccont la cumpra dil terren ha la banca cantunala declarau ch'il cantun Grischun havessi bugen surpriu il Camp turistic a Rabius per endrizzar leu in center per asilants. L'alternativa tier il project "la valischa" ei pia buca sco supponiu all'entschatta ina parcella vita a Rabius, mobein in center per asilants. Ch'in center per asilants gest ena-miez il vitg da Rabius ei negina opziun per nosssa vischnaunca ha dau anim alla cummissiun preparatoria da continuar culla lavur pil center "la valischa".

Tenor la responsabla pil project "*economia da casa per las scolas medias*" da Turitg savein quintar ch'ils emprems cuors a Rabius savessen entscheiver gia la secunda mesadad 2010. Ins quenta per onn cun 10 entochen 11 cuors da mintgamai 3 jamnas. Ils cuors han liug duront il temps regular da scola. Mintga cuors dumbra ca. 26 scolars ella vegliadetgna da 17-18 onns e ca. 2 menaders. Duront il temps da vacanzas dallas scolas medias da Turitg, pia duront 19 tochen 22 jamnas sa il center vegnir schaus vi per camps da vacanzas, camps da scolaziun, per exempel cuors da cant e musica ni autras occasiuns e cuors specifics sco cuors da cuschinar, da zambergiar, da cuser, da computer e.a.v.. Ensemen cul plaz da ball ad Igniu savess il center schizun vegnir duvraus sco liug da trenament per equipas da ballapei dalla bassa. Il sura numnau sistem dils letgs lubescha d'augmentar il diember da plazs pli u meins sco ei drova e las localitads da scolaziun porschan tut la tecnica per ina scolaziun moderna.

Las experientschas fatgas cul camp existent han mussau ch'ils basegns per in center da tal gener ein avon maun. Cun integrar la purschida da "la valischa" ellas corrispundentas

plattafuormas d'internet sco per exempel www.groups.ch sa il center vegnir presentaus a tut ils interessents. Il fatg ch'il center ei libers gest il temps da vacanzas da scola ei ina optimala premissa per occupar el duront in grond diember dallas jamnas restontas ch'ils Turitges ein buca cheu.

L'entschatta mars 2009 havein inoltrau agl uffeci da scola media e scola professionala dil cantun Turitg noss'offerta che cumpeggia il prezi pauschal da 14'000 francs per in cuors da 3 jamnas el center "la valischa". Ella pauschala offerida ei cumpriu il tscheins pigl entir baghetg, aua, electricitad e scaldament, la colligiazion cugl internet, il diever dils fretgs dalla pumera e digl iert da jarvas, sco era il diever dallas hallas da gimnastica dalla vischnaunca e dalla piazza da sport a Sumvitg. Buca cumpriu ella pauschala ei il nutriment, il material da scolaziun, ils cuosts per excursiuns e.a.v.. L'offerta da Sumvitg ei vegnida acceptada dalla meinaproject, aschia che nus savein quintar cun quellas entradas tier l'elaboraziun d'in emprem preventiv.

Actualmeins ei igl uffeci da scola media e scola professionala dil cantun Turitg lundervi da preparar in emprem sbocz per in contract corrispundent. En ina emprema fasa duei quel haver in cuoz da 5 onns. Duront quei temps ei era la pauschala offerida pil singul cuors fixa. Suenter 5 onns vegn il contract prolungiu automaticamein, priu ch'igl artechel corrispundent dalla lescha vegni buca midaus. La dissoluziun da quei artechel e cun quei dils cuors ei denton pauc probabla, demai che la reintroducziun dils cuors sebase sin ina iniziativa dil pievel che ha argumentau, che quels cuors seigien impurtonts sco prevenziun da sanadad e per preparar la giuventetgna per lur pensum da geniturs ed educaturs. Plinavon san ins adina puspei constatar che quei ch'il cantun Turitg interpren sil sector dalla scolaziun vegn beingleiti copiau d'auters cantuns. Aschia san ins quintar che centers che porschan l'infrastructura per tals cuors vegnan ad esser egl avegnir fetg tschercai.

Il center a Rabiun ei ina part digl entir project che cuntegn aunc ulteriurs loghens che porschan dimora als cuors dil cantun Turitg. Aschia duess era la casa da vegls a Cumbel vegnir integrada en quei concept, aschigleiti che la nova casa da vegls e da tgira "da casa val lumnezia" a Vella va en funcziun. Quels dus centers lubessen en cumbinaziun da crear plazzas stablas per persunas d'instrucziun ord nossa regiun. Emprems discuors en caussa han gia giu liug culs responsabels da Turitg.

Il center da scolaziun e vacanzas "la valischa" duei vegnir menaus dad in meinacasa che duei tenor il concept actual vegnir engaschus en mesa piazza. Duront il temps da scolaziun per las scolas turitgesas serestrenscha la lavur dil meinacasa sulettamein sin lavurs tecnicas dil menaschi ed agid particular als menaders dils cuors. Tuttas lavurs da schubergiar, lavar resti e.a.v.. che sedattan en in tenercasa ein caussa dil cuors. Duront il temps cun auters camps da vacanzas ni cuors, pia duront 19 entochen 22 jamnas, ei il meinacasa lu responsabels per tuttas lavurs usitadas en tals centers da vacanzas.

Purtadra dil center da scolaziun e vacanzas "la valischa" duei la societad anonima "la valischa sa" esser. Quella societad d'acziun duei vegnir fundada ladinamein suenter che la radunonza communal ha approbau il project e concediu il credit corrispondent. La suprastanza communal duei eleger ils emprems commembers dil cussegl d'administraziun. Il cussegl d'administraziun vegn lu a decider, schebein el vul menar sez il center cun engaschar in meinacasa sco emploiau ni sch'il center duei vegnir schaus a tscheins, vul dir menaus dad in affittader en atgna reschia e sin agen donn e cuost.

Tenor proposta dalla suprastanza communal duei la vischnaunca separticipar dil capital d'acziun tenor basegns, denton cun max. 300'000 francs. Tuttas vischinas e vischins da nossa vischnaunca sco era persunas d'ordeifer ein envidadas da signar acziun ed aschia contribuir alla realisaziun da quei fetg impurtont project per nossa vischnaunca e per nossa regiun. Ina aczia cuosta 500 francs. Mintga convischin sa ofniar igl interess da signar acziun tier l'administraziun communal e quei suenter la decisiun positiva dalla radunonza communal. Finamira fuss che mintga convischina e mintga convischin signass silmeins in'aczia.

cuosts project	frs.	2'370'000
- capital d'acziun vischnaunca	frs.	300'000
- donaziun Greina (sur 10 onns)	frs.	100'000
- capital d'acziun da privats	frs.	200'000
- uffeci d'economia e turissem dil cantun Grischun ¹⁾ :		
- contribuziun a fonds perdu	frs.	92'000
- credit 10 onns, ca. 1.5 % tscheins	frs.	550'000
- contribuziun agid da muntogna ²⁾	frs.	300'000
- credit bancar	frs.	828'000

¹⁾ La damonda al cantun ei tschentada, la decisiun definitiva ei aunc buca avon maun.

²⁾ Sur dalla contribuziun digl agid da muntogna vegn decidu per suenter che la vischnaunca ha dau glisch verda e suenter che la societad purtadra ei fundada e la confirmaziun davart dil cantun Turitg ei definitivamein avon maun. Per la calculaziun vegn quintau cun ina contribuziun da ca. 300'000 francs.

In emprem preventiv pil center "la valischa" ch'ei vegnius elaboraus sin fundament dallas datas avon maun, muossa ch'il center sa vegnir menaus cun gudogn, quei che vul dir ch'il project ei economicamein interessants. Las cundiziuns persuenten ein denton che la finanziaziun sappi vegnir realisada sco previu ed en special ch'ils cuosts annuals sappien vegnir teni aschi bass sco pusseivel. Ina premissa essenziala per saver realisar in quen annual positiv gia ils emprems onns, cu ei ha num da pagar anavos il credit digl uffeci d'economia e turissem, ei, che la vischnaunca sappi surschar il terren en dretg da baghegiar duront ils emprems 10 onns senza tscheins alla societad purtadra. Quei ei tenor il reglament davart beins e dretgs immobiliars da nossa vischnaunca oz gia pusseivel per terren communal ella zona da mistregn ed ella zona da mistregn e habitar. El cass dil center "la valischa" che sesanfla ella zona dil vitg, pia buca en ina dallas sura numnadas zonas, ei quei denton mo pusseivel cun ina midada corrispondenta dil reglament davart beins e dretgs immobiliars. Ella proxima tractanda vegn la suprastanza a presentar alla radunonza communal ina proposta corrispondenta.

Il center da scolaziun e vacanzas "la valischa" ei ina schanza unica per nosa vischnaunca. Ina schanza che nus lein, che nus stuein prender e per la quala buca mo la vischnaunca, mobein mintgin da nus duei s'engaschar tenor sias pusseivladads. A nus tuts ei clar ch'in center d'asilants amiez Rabius sa buca esser l'alternativa.

La suprastanza communal propona alla radunonza communal:

- d'approbar il project dil center da scolaziun e vacanzas "la valischa" a Rabius,
- da conceder in credit da max. 300'000 francs per la participaziun ad ina societad anonima che duei esser la purtadra dil center "la valischa",
- da surdar alla suprastanza communal la cumpetenzza da fundar la societad "la valischa sa" e d'eleger ils commembers dil cussegl d'administraziun per quella societad.

La radunonza communal duei approbar las sura propostas culla resalva che la collaboraziun cul cantun Turitg sa vegnir realisada sco sura presentau.

Tractanda 6: Decisiun davart la cumpra dalla parcella nr. 262 a Rabius e concessiun d'in credit da frs. 82'000 persuerter

La parcella nr. 262 appartegn actualmein sco sura menziunau alla banca cantunala. Quella ei promta da vender la parcella cul baghetg dil camp turistic alla vischnaunca per la summa da frs. 80'000, quei denton mo sche la vischnaunca realisescha il center da scolaziun e vacanzas "la valischa".

La cumpra dalla parcella nr. 262 cun ina surfatscha da 2'032 m² savess vegnir finanziada ord il fondo da terren communal che cuntogn actualmein la summa da frs. 275'000. Ensemen culs cuosts accessoris cuosta la parcella nr. 262 ca. 82'000 francs.

Finamira ei che la vischnaunca cumpra la parcella nr. 262 e surlai lu quella alla societad "la valischa sa" en dretg da baghegiar. Sin fundament d'art. 28 dalla constituziun communal actuala decida la radunonza communal sur da quella cumpra.

Ord sura motivs propona la suprastanza alla radunonza communal da cumprar la parcella nr. 262 a Rabius e da conceder il credit da frs. 82'000 persuerter.

Tractanda 7: Tractaziun ed approbaziun dalla revisiun dil reglament davart beins e dretgs immobiliars.

Cu la radunonza communal ha relaschau il reglament davart beins e dretgs immobiliars, ha ella era vului scaffir la basa legala per promover fatschentas novas en nosa vischnaunca e quei cun porscher favoreivlas cundiziuns da tscheins als fittaders da terren communal che vegn surschaus en dretg da baghegiar. Tenor art. 18 da quei reglament vegn quintau per terren en dretg da baghegiar ella zona da mistregn ed ella zona da mistregn e habitar negin tscheins pils emprems 10 onns. Silsuerter vegn quintau il tscheins tenor art. 17 dil reglament. Il center da scolaziun e vacanzas "la valischa" che ei en sesez in menaschi niev e che concurrenzescha buca autras fatschentas en vischnaunca

sa sin fundament dalla legislaziun actuala buca profitar da quella purschida, demai che la parcella sesanfla en in'autra zona da baghegiar.

Gest el temps dad oz culla continuada depopolaziun da nos vitgs ed in permanent digren dils plazs da lavur duei la vischnaunca saver porscher cundiziuns specialas per fittar siu terren, independentamein en tgei zona che quel ei. Cun ina adattaziun correspudenta dil reglament sa quella finamira vegnir realisada.

Sco menziunau tier tractanda 5 sto vegnir fatg tut il pusseivel per reducir ils cuosts annuals dil center "la valischa", en special pils emprems onns, cu ei tucca da pagar anavos igl emprest digl uffeci d'economia e turissem dil cantun Grischun. Cun adattar il reglament tenor la proposta dalla suprastanza communal savess la basa legala persuerter vegnir scaffida.

Ord quels motivs propona la suprastanza alla radunonza communal d'adattar alineia 2 digl art. 18 dil reglament davart beins e dretgs immobiliars sco suonda:

² *Per promover la collocaziun da novs menaschis sco era tier engrondaziuns da menaschis existents, vegn fixau las suandonzas cundiziuns specialas enteifer la zona da mistregn e la zona da mistregn e habitar:*

- a) *negin tscheins per ina perioda da max. 10 onns naven dil datum dil contract,*
- b) *il tscheins tenor art. 17 per ils ulteriurs onns.*

El medem mument duei il reglament davart beins e dretgs immobiliars vegnir revedius leu nua che quei ei necessari sin fundament dalla revisiun dalla constituziun communal. Quellas midadas formalas succedan denton cun la resalva che la constituziun communal vegni approbada entras la votaziun all'urna.

Tractanda 8: Concessiun d'in dretg da baghegiar sin la parcella nr. 262 alla societad "la valischa sa"

La suprastanza communal propona da surschar la parcella nr. 262 cun igl actual "Camp turistic" a Rabius en dretg da baghegiar alla societad anonima "la valischa sa". Tenor art. 2 dil reglament davart beins e dretgs immobiliars decida en quei cass la radunonza communal sur dalla concessiun da quei dretg da baghegiar, demai ch'il prezi da basa pil contract ei cun 122'000 francs (60 % dil prezi da terren; 100.– frs./m²) ella cumpetenzza dalla radunonza communal. Il tscheins pil dretg da baghegiar vegn fixaus tenor art. 17 dil reglament davart beins e dretgs immobiliars.

Sche la radunonza communal approbescha la midada digl art. 18 proponida tier tractanda 7, sto la societad "la valischa sa" buca pagar tscheins ils emprems 10 onns. Silsuerter vegn il tscheins quintaus tenor art. 17 dil reglament davart beins e dretgs immobiliars.

La suprastanza propona alla radunonza communal da conceder il dretg da baghegiar silla parcella nr. 262 per 60 onns alla societad "la valischa sa" cun las cundiziuns da tscheins tenor il reglament davart beins e dretgs immobiliars e cul prezi da basa da 122'000 francs.

Midadas da persunal communal

Niev collaboratur ella grupp forestala

Il 20 d'avrel 2009 ha *Philipp Eigenmann* entschiet sco niev collaboratur tier la grupp forestala. Philipp Eigenmann ei oriunds da Stettfurt/TG ed ha terminau la scola da bostger igl onn 2008. El ha fatg igl emprendissadi tier il revier forestal Thunbachtal Sonnenberg. Silsunter ha el prestau survetsch militar entochen siu engaschi tier la vischnaunca.

Informaziuns cuortas

Scolaesser

Sunter haver dau 43 onns scola va *Lisetta Cathomas* culla fin digl onn da scola ella meritada pensiun. Il reginavel dalla Lisi, sco ella vegn numnada dils scolars, ei stau duront quei liung temps la cuschina dalla scola a Sumvitg, nua che las buobas e dapi in triep onns era ils buobs vegnan instrui ellas particularitads ed els secrets e trics dil cuschinar. Cuschinar macaruns, bizochcels, buglia da truffels, furtem, carn da tuttas sorts ed era salatas e tut quei adina cun bia agl e tschaguola e per finir lu aunc enzatgei dulutsch, tratgas che schizun biars da ses scolars cuschinar oz cun tschaffen a casa e fan surstar las mummas, dunnas ni amitgas.

Schizun enqual pli vegl che ha fatg in ni l'auter da quels nunemblideivels cuors da cuschinar tier la Lisetta ein oz cuschiners da hobi profilai. Nus tuts che havein empriu dalla Lisetta co ins taglia si endretg ina tschaguola e massa bia auter nizeivel per en cuschina engraziein ad ella da cor per siu grond engaschi en favur dalla scola da cuschinar e per tut ils interessants cuors ch'ella ha dau duront quels onns. Bugen sperein nus che la Lisetta pendi buca la palutta vid la guota, mobein ch'ella anfli, era en quei sco ins di, fetg scart temps da pensiun, tuttina aunc in pèr muments per in u l'auter cuors.

Il december vargau ha il cussegl da scola elegiu *Rosvita Delplazes* da Surrein sco successura da Lisetta Cathomas. Culla

Rosvita, che ei oriunda da Tujetsch, anfla probabel beinenqual specialitad tuatschina la via ellas cuschinas da Sumvitg. Nus essan spanegiai.

Il medem mument ha il cussegl da scola era elegiu las scolastas *Anastasia Simonet* da Curaglia ed *Esther Hendry* da Mustér sco scolastas per la 2. classa. Las duas scolastas partan il pensum da quella classa. Il fevrer vargau ei il cussegl da scola danovamein s'occupaus cun ina elecziun. Demai che *Adrian Pally* ei vegnius elegius sco scolast secundar en siu vitg natal Mustér, ha ei giu num encurir in niev scolast per la scola superiura. Cun *Adrian Cathomas* oriunds da Sedrun ha il cussegl da scola elegiu in scolast pil scalem superiur che ha gia dau scola tier nus igl onn da scola 1999/2000. Ad Adrian Pally admettein nus in grond engraziament per siu engaschi en favur dalla scola superiura da Sumvitg.

Culla fin digl onn da scola ha *Curdin Maissen* remess siu uffeci da president dil cussegl da scola. El resta denton vinavon commember da quei gremi. Per la fetg engaschada e nunstuncienteivla, beinduras era ualti malemperneivla lavur en favur da nossas scolas engraziein a Curdin Maissen grondamein e nus sperein ch'el metti vinavon sias enconuschientschas a disposiziun al scolaesser da nossa vischnaunca.

Regula Mognetti ch'ei stada 5 onns el cussegl da scola ha abdicau da siu uffeci per la fin digl onn da scola. Ella ha fatg quei pass avon la finiziun regulara dalla perioda d'uffeci per aschia possibilitar ch'il cussegl da scola sappi seconstituir da niev, sche la revisiun dalla costituziun communal vegn acceptada all'urna. Niev preveda la costituziun numnadamein, sco sura informau, ch'il gerau ni la geraua responsabla pil scolaesser seigi

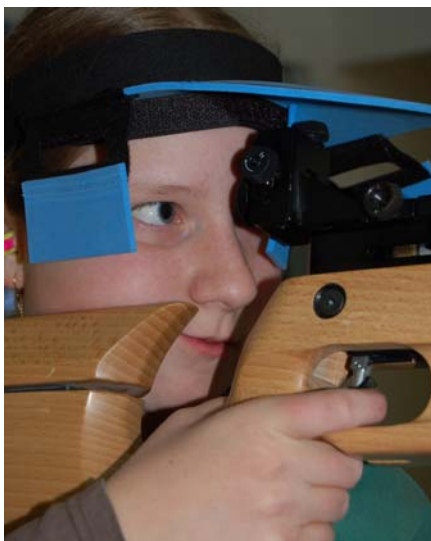
ex officio commembra dil cussegl da scola. Demai ch'il diember dils commembers dil cussegl da scola vegn buca augmentaus, sto in commember resp. ina commembra remetter siu uffeci. Duront siu temps d'uffeci ei Regula Mognetti s'engaschada cun perschuasiun e grond engaschi el cussegl da scola sco era en favur da nossas scolas e persunter engraziein ad ella gronda-mein.

La pli giuvna campionesa dalla vischnaunca Sumvitg (da Susi Bearth)

Elena Tomaschett da Rabius ei campionesa svizra da sittar cun buca d'aria cumprimida.

Il pli grond hobi d'Elena Tomaschett da Rabius ei sittar cun buca d'aria cumprimida. La giuvna da 13 onns ha buca mo tschaffen da quei sport mobein era success: Igl onn vargau eis ella daventada vice-campionesa dils giuvenis tiradurs ed uonn ha ella schizun gudignau il tetel da campionesa svizra ella categoria U14.

La giuvna culs cavegls liungs clar-brins ed ils bials egls blaus ha plascher da siu success e cun ella l'entira famiglia Tomaschett. Igl ei l'emprema ga in summa ch'ina giuvna tiradura dil Grischun ei daventada campionesa svizra culla buca d'aria cumprimida. „Nus quintavan buca cun quei, igl ei stau ina surpesa immensa“, ha il bab Hubert Tomaschett manegiau. Il plascher pil sport da tir ei quasi vegnius mess en tgina ad Elena. Era il bab Hubert, il frar Nicolas e la sora Irina settan numnadamein bugen e bein e la mumma Renata sustegn ses quater tiradurs. Els ein commembers dalla Societad da tir Voluntaria Trun e leu frequenta Elena gia il tierz onn il cuors da giuvenils. Ils trenaders ein Tino Della Valle e siu aug Baseli Tomaschett. Quei sport fascinescha la giuvna da 13 onns perquei ch'igl ei ina cassa ruasseivla che pretenda perfecziun. Ella gauda la cumpignia dils auters tiradurs mo duront sittar ha Elena bugen ruas: „Paterlems davostier disturban la concentrasiun“, di la matta ferton ch'ella tila en la giacca speciala da sittar per saver dar enzaconts siets d'exercezi.

Preparaziuns

Sin tgau metta Elena in fruntagl spezial che cuviera in egl ed ellas ureglias ils schurmetgs d'udida. Ussa sto ella seposiziunar endretg e quei fa ella sco ils profis cun mesirar e nudar giun

plaun exactamein nua ch'ella ha da tschentiar ils peis. Haver la dretga posiziun ei immens impurtont e dètg heicli. „Sch'ins stat buca endretg van era ils siets falliu“, declara la giuvna e pren neunavon ina butteglia da pet che cuntegn sablun. Mo tgei fan ins cun quella? „Sut 12 onns astgan ils giuvenils tschentiar la buca sin in bratsch, suenter astgan els levgiar la peisa cun agid dalla butteglia che vegn fermada vid la buca e l'armatura“, declara Hubert Tomaschett. La buca d'aria fussi bia memia greva pils affons. Cun 14 onns ston denton tuts sittar a maun liber. Ussa ha Elena anflau sia posiziun, seconcentrescha, tila flad profund e ruasseivel, laghegia e tila pil tgiet. Suenter enzaconts siets mediochers gartegia ella il miez dalla schiba ch'ei posiziunada sin diesch meters distanza. Ei drova dabia emprovas e quei ei normal. Las bucas vegnan numnadamein era duvradas d'auters tiradurs dalla societad e tut sto vegnir tschentau da niev per gartegiar il miez.

Record personal

Per quei motiv ein las reglas era differentas a quellas da sittar sin 300 meters. Ei vegn sittau sin temps ed il diember da siets d'emprova ei buca limitaus. Al campionadi svizzer a Lucerna ha Elena giu 45 minutas peda da sittar l'emprova ed ils 20 siets che han quintau. Suenter dus da dieschs ha ella giu enzaconts siets ch'ei buca gartegiai aschi bein: „Perquei sundel jeu era buca vegnida nervusa e hai semplamein sittau vinavon.“ Sia ruasseivladad ei sepagada cun in resultat da 185 puncts e la victoria. Elena Tomaschett ha gudiu il retuorn a casa. „Mes amitgs e parents han retschiert mei cun gratulaziuns, balluns e bandieras – quei ei stau fetg bi.“ La giuvna vul sededicar vinavon al sport da tir mo gauda era siu temps liber cun malegiar e s'occupar cullas nuorsas dils geniturs. Ella ha schizun ina nuorsa preferida che s'auda mo ad ella e cu Elena raquenta da quella glischan ses egls. Era ses geniturs ein dil meini ch'il sport dueigi far plascher e buca esser in squetsch. Perquei fa Elena in pass suenter l'auter. Nus giavischein ad ella bia cletg pil futur e bien siet!

Il legn

Sligiazion dil davos legn en "Las Squadras"

nr. 3/december 08

La fotografia muossa ina part dalla porta baselgia da Surrein. Negin ha saviu sligiar il legn.

Cheu era la sligiazion dil legn en "Las Squadras"

nr. 2/zercladur 08

La fotografia muossa igl orsal vid il clavau nr. 187 da Fidel Duff e Martin Cathomas a Cumpadials/Raveras sur la via Cumpadials-Laus.

Negin ha saviu sligiar il legn.

Niev legn

Vid tgei object ei quei detagl da veser?

Tarmettei Vossa sligiazion per posta, per fax ni per e-mail alla canzlia communal entochen gliendisdis, ils 31 da matg 2009.

Per participont(a) vala mintgamai mo ina sligiazion. Denter las sligiazions giestas vegn tratg la sort. Sco premi dat ei duas gadas ina carta dil di per ir cul tren ell'entira Svizra ella valeta da mintgamia frs. 35.--. La sligiazion vegn era presentada el FUS.

Editura

Vischnaunca Sumvitg, caum postal 60, 7175 Sumvitg
telefon: 081 920 25 00, fax: 081 920 25 08,
e-mail: info@sumvitg.ch